

Citát:

„Děšť na jaře je dražší než olej“.

čínské přísloví

ÚVODNÍK

Po téměř dvouletém úsilí a vyjednávání zástupců SVOL s MZE a dalšími státními orgány se podařilo to, že vláda schválila mimořádné prostředky na zmírnění dopadů kůrovcové kalamity v lesích nestátních vlastníků, které jim mají kompenzovat extrémní propad cen dříví a umožnit tak obnovu lesů na kalamitních holinách. A to za období roku 2018 a IV. Q 2017. Dnes vidíme, že původní požadavek SVOL vycházející z ekonomických dat vlastníků ve výši 3,2 mld. Kč byl správný.

Pokud ministerstvo zachová pro rok 2019 stejné zásady, rozsah a směřování podpory, pak je nutno vzhledem k zvyšujícím se objemům kůrovcových těžeb a vývoji cen dřeva v minulém roce počítat pro nestátní sektor s částkou kolem 7 miliard korun.

Všichni si asi uvědomujeme, že kůrovcová kalamita nekončí, sledujeme různé prognózy, které předpokládají rozvoj kalamity na většině území, sledujeme extrémní nárůst početnosti lýkožrouta smrkového v lesích, ale i deficit srážek oslabujících porosty. K hlavním faktorům, které určují, do jaké míry se nám podaří kalamitu současného rozsahu utlumit a brzdit, patří vývoj počasí, zpracovatelské a finanční možnosti vlastníka lesa a v neposlední řadě pomoc státu, a to jak legislativní, tak hlavně finanční. Vedle příspěvků na zmírnění dopadů kůrovcové kalamity jednáme s vedením resortu o budoucí podobě příspěvků na hospodaření v lesích. Usilovat budeme o plošné platby za ekosystémové služby lesů a alespoň dočasné daňové úlevy, abychom byli schopni zajistit řádnou péči o lesy. Je potřeba také zahájit práce na zjednodušení lesnické legislativy, upravit ve vyhlášce ustanovení o přenosu semen a sazenic lesních dřevin, které se nepodařilo přizpůsobit aktuálnímu stavu situace a dostupnosti sadebního materiálu prostřednictvím opatření obecné povahy. Téměř dva roky se hovoří o nutnosti novelizovat vyhlášku Ministerstva průmyslu a obchodu o podpoře energetického využití nehrubů. Zásadním úkolem je změna myslivecké legislativy tak, aby došlo k razantnímu snížení stavů spárkaté zvěře. Tím by vlastníci lesů, ale i stát, ušetřili velké finanční prostředky v pěstební činnosti a došlo by k rychlejší obnově našich lesů.

Ilustrační foto: Tomáš Dohnanský

Vážení vlastníci lesů, je před námi velice složitá a dlouhá období, kdy naším hlavním úkolem je zalesnit rozsáhlé holiny, obnovit les a všechny jeho funkce, zároveň musíme obhájit funkci hospodářských lesů a jejich význam pro pěstování obnovitelné suroviny, zachovat koloběh vody v přírodě a hlavně udržet ekonomiku našich majetků a firem.

Ing. František Kučera
předseda SVOL

V sázce je budoucnost lesů

Opatření proti šíření epidemie COVID-19 ve světě i tuzemsku vedla k výraznému snížení odbytu dříví a zásadně zhoršila situaci vlastníků lesů a lesnických firem, které se potýkají s důsledky dlouhodobého extrémního sucha a gradacemi hmyzích škůdců, zejména kůrovců. V roce 2019 bylo vytěženo téměř 21 mil. m³ smrkového kůrovcového dříví a celkové napadení smrku podkorním hmyzem dosahuje za loňský rok cca 30 mil. m³. Na ochranu lesa ale nelze rezignovat, jinak bude ohroženo životní prostředí jako celek. SVOL se proto obrátil na premiéra České republiky s výzvou k předhodnocení opatření týkajících se práce pendlérů, k podpoře kroků Ministerstva zemědělství a intenzivnější finanční pomoci vlastníkům lesů v boji s kůrovcovou kalamitou napříč resorty.

V současné době teprve dobíhá výplata příspěvku na zmírnění dopadů kůrovcové kalamity za r. 2017 a 2018.

Neprodlené vyplacení těchto peněz patřilo mezi priority SVOL při všech jednáních s Ministerstvem zemědělství. Na finanční podporu za toto období čeká téměř polovina žadatelů. Vláda schválila uvolnění 1,2 mld. Kč z vládní rezervy na tento účel 31. 3. 2020. Podle informace MZE a vedení krajů je snaha, aby všechny žádosti byly proplaceny do konce dubna. „Kraje nyní mají jistotu, že mohou zůřadovat všechny žádosti, které od nestátních vlastníků lesů obdržely, a nic nestojí v cestě tomu, aby tak učinily,“ uvádí předseda SVOL Ing. František Kučera.

Nestátní vlastníci lesů celkem požádali o náhradu škodu způsobenou v důsledku kůrovcové kalamity ve 4. čtvrtletí 2017 a v r. 2018 o 2,8 miliardy korun (žádostí bylo cca 6,5 tisíce) – v roce 2019 bylo uvolněno z vládní rozpočtové rezervy 1,5 miliardy, v r. 2020 pak zmiňovaných 1,2 miliardy a zbývajících 100 milionů korun přidalo MZE ze svého rozpočtu. Ministr zemědělství k tomu uvedl: „Pokud nebudou zničené lesy včas obnoveny, hrozí nám ekologická katastrofa, ze které se nevzpamatujeme dlouhé roky,“ a dodal: „Jde o zásadní podporu, pokud bychom ji vlastníkům lesů neposkytli, řada z nich by měla existenční problémy.“

Co do počtu i objemu žádostí převážovaly požadavky v těch krajích, které v řešeném období nejvíce zasáhla kůrovcová kalamita, a to oblasti Slezska, Moravy a Vysočiny s přesahem do jižních Čech. Zhruba polovina žádostí přišla od fyzických osob, dalších téměř 40% žádostí pak od obcí a jejich organizací či obchodních společností určených k hospodaření v obecních lesích.

Situace s vyplácením se v různých krajích republiky liší. Někteří vlastníci finanční kompenzaci z dotačního programu stále nemají, ačkoliv s žádostí neváhali a podali ji mezi prvními. K tomu říká ředitel společnosti Lesní družstvo obcí Ledeč

nad Sázavou Martin Souček. „Zažádali jsme začátkem prosince, kraj Vysočina však zatím žádost nezúřadoval a na peníze čekáme. Je to pro nás klíčová položka rozpočtu – téměř deset miliónů korun. Velmi si oddechnu, až budou na účtu a budeme je moct v péči o lesy využít. Část majetku našeho lesního družstva leží ve Středočeském kraji a tam jsme již dotace dostali, takže je zřejmé, že se jedná o rychlost úředního šimla v jednotlivých krajích.“

Pomoc od vlády a státu budou ale vlastníci lesů potřebovat na likvidaci kůrovcové kalamity, následné zalesnění a opravu lesních cest v mnohem větší míře než dosud. SVOL v této souvislosti vede pravidelná jednání s Ministerstvem zemědělství a dalšími zainteresovanými stranami. Na základě výzvy SVOL adresované předsedovi vlády svolal ministr zemědělství na 30. dubna kulatý stůl, kam pozval ministryni financí, ministra životního prostředí, ministra průmyslu a obchodu, vedení SVOL, Asociace lesnických a dřevařských podniků, Lesnicko-dřevařské komory, Lesů ČR a Vojenských lesů a statků.

Vedle finanční podpory, daňových úlev pro subjekty v rámci sektoru a podpory využití dřeva jako ekologického materiálu je nezbytná provázanost opatření v rámci zemědělské politiky, politiky ochrany přírody a lesnické politiky. Je třeba vnímat rozdíly mezi živým a mrtvým stromem, mezi jejich funkcemi. Úhyn lesa vede k prohlubování sucha, protože se mění distribuce sluneční energie a proudění vzduchu. Suché kmeny mikroklima pro obnovu lesa nezajistí. „V sázce je budoucnost lesů pro další generace. Řešením je komplexní strategie péče o krajinu v době dramatických změn způsobených klimatickou změnou a odklon od politiky úzkého resortismu,“ dodává František Kučera.

Jana Divišová
PR manažer

Valná hromada Komory soukromých lesů: apel na vládu i poděkování MZe

Kongresový sál hotelu Gustav Mahler v Jihlavě se 13. února stal dějištěm již 16. valné hromady Komory soukromých lesů SVOL. V rámci nabitého programu zazněla především témata, která z pohledu soukromých vlastníků lesů v ČR vyžadují bezodkladné řešení. Nikdo samozřejmě nemohl tušit, že již březen přinese další radikální zhoršení situace.

Téměř prorocky v té souvislosti nyní vyznívají slova, která ve svém vystoupení na valné hromadě pronesla senátorka Jaroslava Vítková (KDU-ČSL). „*Vlastníky lesů čekají dlouhé roky, kdy žádný příjem z prodeje dřeva mít nebudou. Budu se proto velmi přimlouvat za příspěvek na plošnou dotaci za hektar, která by vlastníkům péči o lesy přinášející společnos-ti celou řadu mimoprodukčních funkcí, kompenzovala,*“ uvedla. O několik týdnů později byl les díky opatřením vlády v souvislosti s koronavirem jediným místem, kde si veřejnost mohla fyzicky i psychicky odpočinout. „*V kontextu pozdějších událostí se všechna témata, o kterých valná hromada Komory soukromých lesů v únoru jednala, ukázala ještě palčivější a vyžadující neprodlené řešení,*“ říká její předseda Richard Podstatzký-Thonsern.

Předseda Komory SL ve svém úvodním vystoupení v Jihlavě poděkoval ministroví zemědělství za iniciativu při schvalování příspěvku na zmírnění dopadů kůrovcové kalamity a ocenil také snahu vytvořit další dotační tituly, které by vlastníkům pomohly, např. příspěvek na tzv. „následnou péči“. Za nešťastný označil fakt, že finance na zmírnění dopadů kalamity nejsou součástí rozpočtu ministerstva, ale pouze v rezervách státního rozpočtu. „*To bychom rozhodně do budoucna rádi změnili. V příštích letech bychom uvítali překlopení kompenzací na plošnou platbu za ekosystémové služby a zrušení daně z nemovitých věcí u lesních pozemků. Obrovským úkolem je i nadále novelizace mysliveckého zákona,*“ řekl. Předseda SVOL František Kučera shrnul cestu, která vedla ke schválení příspěvku, a připomněl, že bez SVOL by se vlastníci lesů žádné kompenzace patrně nedočkali. Předseda Komory CL Petr Skočdopole pak poukázal na význam hospodářského lesa, neadekvátní zásahy ekologických organizací do jeho obhospodařování a zdůraznil nutnost spolupráce s dřevozpracujícím průmyslem.

Valné hromady se zúčastnila řada významných hostů, mezi nimi Patrik Mlynář, náměstek ministra pro lesní hospodářství, Jaroslav Šebek, předseda Asociace soukromého zemědělství, Jan Václavík, předseda Lesnicko-dřevařské komory, poslankyně Jana Krutáková a další. Nechyběl ani nynější předseda Senátu Miloš Vystrčil (ODS), který v nejvyšších politických kruzích patřil mezi největší zastánce petice SVOL Za zdravé a prosperující lesy pro příští generace. Ten sice ocenil práci MZe v souvislosti s řešením problémů nestátních vlastníků lesů, ale zároveň připomněl, že stát podle něho nejedná dostatečně rychle. „*Nechápu to. Když víme, že máme problém, a my to víme už několik let, jak můžeme nechat situaci dojít tak daleko, že Senát dostane ke schválení něco tak nedovařeného a nedopečeného, jako naposledy byla novela lesního zákona a musí ji pod tlakem schválit, jinak by se vlastníci, kteří se starají o lesy, žádné pomoci vůbec nedo-*

čkali? Kdy už konečně pochopíme, že když jde o lesy, jde o nás všechny?“

Na valné hromadě v rámci několika vystoupení zaznělo, že současnou kůrovcovou kalamitou se nemůže zabývat výhradně Ministerstvo zemědělství, ale že je věcí celé vlády, jak se k hrozící ekologické katastrofě postaví. „*Jedno ministerstvo zejména v této bezprecedentní krizi nezmůže nic, i kdyby pracovalo nakrásně perfektně. Stanovisko musí zaujmout celá vláda, řešení je potřeba nalézt společně,*“ konstatoval Miloš Vystrčil. „*Stát má morální povinnost vlastníkům lesa nyní pomoci, protože pečují o lesy, které poskytují benefity celé společnosti. Dotace je nutná, ale není to řešení, les musí vlastníka uživit. Chybí podpora státu na zpracování dřeva, je třeba uvolnit pravidla pro zalesňování a snížit stavy spárkaté zvěře,*“ poznamenal ve svém vystoupení senátor Tomáš Czernin (TOP 09).

Valná hromada Komory SL vzala na vědomí Zprávu o činnosti představenstva Komory a republikového výboru SVOL za rok 2019 a Zprávu o vývoji členské základny. Schválila hospodaření spolku za rok 2019, rozpočet na rok 2020 a uložila představenstvu Komory jednat s MZe o navýšení rozpočtu ministerstva pro lesnický sektor, vyjednat dostatečný objem financí na příspěvek na zmírnění kůrovcové kalamity za roky 2019-2021 včetně usnadnění přístupu k této podpoře drobným vlastníkům lesa. Dále pracovat na novelizaci zákona o myslivosti s důrazem na ochranu soukromého vlastnictví a snížení minimální výměry u honiteb vlastních na 250 ha. Představenstvo bude rovněž z pověření VH usilovat o zrušení daně z nemovitosti u lesních pozemků určených k plnění funkcí lesa a lesních cest a společně se SVOL pokračovat v profesionalizaci organizace. K dalším úkolům na následující dvouleté období patří také snaha o prosazení platby na plochu za poskytování mimoprodukčních funkcí lesa a prověření možností daňové optimalizace, která by vlastníkům lesa pomohla překlenout obtížnou situaci související s odstraňováním následků kůrovcové kalamity.

Předsedou Komory SL na další dva roky byl zvolen Richard Podstatzký (více na str. 6), místopředsedou Constantin Kinský a členy představenstva: Jan Kolowrat-Krakowský, Miroslav Pacovský a Michael Podstatzky-Lichtenstein.

(dle TZ SVOL 13.2.2020)

Lesy a evropská politika

V loňských volbách do Evropského parlamentu posílily politické strany, které deklarují jako svůj cíl ochranu klimatu a životního prostředí. Zeptali jsme se proto místopředsedy SVOL Ing. Stanislava Janského, který zastupuje naše sdružení při odborných jednáních Konfederace evropských lesů CEFP v Bruselu, jak hodnotí vývoj situace.

Jsou na místě obavy lesníků z dalšího vývoje? Proč?

Valná většina politiků pochází z velkých měst, nemá praktické zkušenosti s lesnickým hospodařením, nejsou vlastníky lesa, a jejich názory jsou často ovliv-

něny různými „vědeckými“ podklady, které bohužel nevyhodnocují řešenou problematiku ve všech nezbytných souvislostech. To se potom bohužel promítá do návrhů politik a legislativy EU, „zelené“ ideologie nabývají na síle. Například vůbec jedním z prvních kroků nové předsedkyně Evropské komise Ursuly von der Leyen ve funkci bylo vyhlášení „Green Deal“ (Zelené dohody pro Evropu) v prosinci 2019.

V čem spočívají cíle této dohody?

Hlavním cílem dohody je vytvořit z Evropy „první klimaticky neutrální kontinent“, do roku 2050 dosáhnout uhlíkové neutrality. Dohoda požaduje přechod na udržitelnější a ekologičtější hospodářství. Opatření, která jsou součástí prvotního plánu klíčových politik, zahrnují výrazné snížení emisí, investice do výzkumu a inovací a ochranu přírodního prostředí EU.

Pro přechod z fosilních na obnovitelné zdroje energie má být pro nejvíce postižené oblasti (patří mezi ně i Česká republika) vytvořen tzv. spravedlivý tranzitní fond. U mnohých politiků, podnikatelů i občanů EU však plán vyvolává obavy z vážných ekonomických dopadů (např. automobilový průmysl, energetika, lesnictví).

Jaké změny připravuje plán v lesnictví?

Chystá se nová Evropská lesnická strategie, nová strategie biodiverzity EU 2030, nová Společná zemědělská politika, došlo ke změně definice udržitelnosti, byla schválena nová pravidla pro využití biomasy pro energetické účely, bude třeba naplňovat evropské nařízení o zahrnutí emisí skleníkových plynů a jejich pohlcování v důsledku využívání půdy, změny ve využívání půdy a lesnictví (LULUCF).

V čem konkrétně se ohrožení pro lesnický sektor nacházejí?

Trvale udržitelné hospodaření v lesích je postaveno na třech rovnocenných pilířích – ekonomickém, sociálním a ekologickém. Dohodou o biologické rozmanitosti, kterou schválil Evropský parlament 15. ledna 2020, je ale váha sociálního a zejména ekonomického pilíře trvale udržitelného hospodaření potlačena, zpochybněna, přitom je jasné, že bez nich nemůže fungovat. Přestože evropské lesy při stávajícím způsobu hospodaření v lesích zajišťují 80 % evropské biodiverzity a zjevně potřeba zlepšování ve všech klima ovlivňujících funkcích by měla být směřována na struktury a způsoby hospodaření v ostatní krajině a urbanizovaném území, jsou zvyšovány požadavky hlavně na změny ve způsobech hospodaření v lesích.

Jaká hlavní omezení hrozí?

EK nebere v úvahu, že (kromě lesů postižených velkoplošnou katastrofickou kalamitou) změny ve struktuře lesů probíhají vzhledem k cca 100letém obnovním cyklu velice pomalu, ročně je obnovováno a probíhají úpravy dřevinné skladby na 1% území. I při intenzivním úsilí o změnu (při zachování rozumného podílu hospodářsky nejceennějších dřevin – smrku, borovice) lze výrazné změny biologické rozmanitosti dosáhnout za několik desítek let.

Je doporučováno vyhlášování bezzásahových území bez ohledu na skutečnost, že ve smrkových porostech to ve skutečnosti vede nejen ke zničení cenného předmětu ochrany (šumavské pralesy), ale i k ohrožení hospodářských lesů v širokém okolí.

Požadavky na ponechávání vysokého podílu mrtvého dřeva včetně stojících stromů znamená sice vytvoření prostředí pro široké spektrum hmyzu a hub, může však znamenat kromě ekonomické ztráty ohrožení při volném pohybu v lese; rozkladné procesy znamenají i negativní bilanci uhlíku.

V poslední době se i v oficiálních orgánech pro životní prostředí EK objevil velice nebezpečný názor, který propaguje zákaz spalování dřeva jako nebezpečného zdroje emisí. Jeho využívání jako obnovitelné suroviny v současné době podporuje stávající znění Směrnice o obnovitelných zdrojích energie, která stanovuje i přísná

pravidla, kdy je možné dřevo pro tyto účely využívat, zmíněné kruhy však připravují návrh novely, která by možnost využívání dřeva jako zdroje energie zakázala nebo alespoň výrazně omezila.

Strategické plány na úrovni EU se připravují poměrně dlouho, zohledňují už ve svých závěrech mimořádnou kůrovcovou kalamitu?

Podle Eurostatu přispějí lesy ke snížení 11% celkových emisí skleníkových plynů (2018), a proto bylo lesní hospodářství zahrnuto do klimatického akčního plánu EU. Pro započítávání propadů do klimatických a energetických závazků EU bude sloužit unijní systém sledování referenční úrovně pro obhospodařování lesů a půdy v každém členském státě. Problémem je, že základem pro tyto úrovně, které mají stanovit závazné maximální celkové těžby států na následující pětiletá období (2021-2025, 2026-2030), jsou data z let 2000-2009. Jejich překročení je definováno jako překročení emisních limitů CO² a má být penalizováno.

Jsou už vnitrostátní plány uzavřené, nebo je ještě nějaký prostor pro vyjednávání?

Vnitrostátní plány byly uzavřené na konci roku 2019, sledování jejich dodržování je v gesci Ministerstva životního prostředí. Limity maximální těžby pro sledovaná období mohly brát v úvahu pro korekce určité specifické faktory, které indikovaly v některých evropských státech vhodnost navýšení těžeb oproti stanovenému referenčnímu období. Např. v pobaltských zemích se nyní dostávají do stadia obnovy porostů, které byly zalesněny po 2. světové válce a navýšily výrazně plochu lesů. Nahodilé těžby však zohledňovány nejsou. Obrovský problém nyní vzniká České republice v současné kritické kalamitní situace, kdy rozsah kalamitních těžeb v důsledku sucha, větrných kalamit a následně, nyní probíhající kůrovcové kalamity (a po několik dalších let zřejmě bohužel pokračující) stanovený limit maximálního objemu těžeb pro první sledované pětileté období překročí již v jeho počáteční fázi. České republice, která by pro řešení krizové situací potřebovala možná i od Evropy k řešení následků této přírodní kalamity pomoc, hrozí naopak platba penále za překročení „emisních“ limitů. Gesci nad naplňováním evropským nařízením LULUCF stanovených plánů má Ministerstvo životního prostředí a bude jeho úkolem výjimku na překročení stanovených plánů zpracováním katastrofického rozsahu kůrovcové kalamity v ČR s Evropskou komisí vyjednat. Je však pravděpodobné, že do stejných problémů se dostanou i některé další (zejména středoevropské) země a problematické nařízení se podaří novelizovat.

Hlavní tlak na zlepšování biodiverzity je směřován do lesů, a to nejen ochranných. Zároveň jsou lesy hlavním místem pro rekreaci, zadržují vodu, mají půdo-ochrannou funkci atd. Počítá Evropská komise v dohledné době s nějakými plošnými platbami pro vlastníky lesů za poskytování ekosystémových služeb?

Potřeba takzvaných plateb za ekosystémové funkce lesů je diskutována velice dlouho. U některých služeb jsou již některé mechanismy nastaveny, vesměs se ale jedná o podpory zachování a zlepšování biodiverzity. V Komisi se vedou vážné diskuse o potřebě zavedení systému podpory vlastníků lesa, jednou z možností je forma plošné platby (obdoba přímé platby pro zemědělce) do Programu rozvoje venkova 2021-2028. Určení její výše a parametru je však otázka složitého jednání na evropské i národní úrovni. V důsledku současné celoevropské krize COVID-19 a očekávané krize hospodářské je však otázkou, které problémy dostanou prioritu a budou řešeny v reálném časovém horizontu.

Děkuji.

Ing. Marie Růžková
tajemnice SVOL

ROZHOVOR

Ing. Milan Mochán, ředitel Lesní správy Arcibiskupství pražského: „Pohroma nás učí pokoře“.

Lesy, o které pečuje Lesní správa AP, najdete v sedmi krajích republiky. Ředitele společnosti Ing. Milana Mochána jsme se ptali na to, jakým problémům při správě lesního majetku musí čelit a na jaké projekty je naopak hrdý. Která legislativa podle něho vyžaduje bezodkladnou změnu? A proč byl původně proti vstupu do SVOL, ale záhy změnil názor?

Jaký je historicky vývoj vlastnictví lesů Arcibiskupství pražského? Kam až se dá v historii „vystopovat“ a jaké události měly největší vliv v poslední době (navracení majetku církvím apod.)?

Historický vývoj církevních lesů je téma na knihu. Biskupství a později Arcibiskupství pražské od 12. století postupně získalo - ať už jako dominikální, nebo rustikální majetek - velkostatky Rožmitál, Dolní Břežany, Onšov, Louňovice, Blatno, Červená Řečice, Nový Rychnov a Týn nad Vltavou. K tomu je nutné zmínit menší arcibiskupské statky (např. Sovínky) a majetek kapitul a farností pražské arcidiecéze (nejvýznamnější z nich je panství Metropolitní kapituly ve Spáleném Poříčí).

Původ majetku byl velmi pestrý (dar - Rožmitál, koupě - Týn nad Vltavou, směna - Blatno, odkaz - Louňovice, patronáty atd.), ale vždy mělo vlastnictví církve soukromoprávní povahu. Kontinuita vlastnictví a hospodaření byla narušena zejména husitskými válkami v 15. století a pozemkovými reformami a totalitními režimy ve 20. století. V dějinách arcibiskupských lesů se vystřídala celá řada lesnických osobností, z nichž lze uvést Ing. Gangloffa, prof. Korfa, Ing. Pince nebo Ing. Šrámka. Totalitním režimem zkonfiskovaný majetek se z velké části navrátil do vlastnictví církve v období od roku 2013 do roku 2017, kdy proběhl proces majetkového vyrovnání. I když smyslem zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi, bylo zejména zmírnění některých majetkových křivd, které byly spáchány komunistickým režimem, nedošlo k navrácení veškerého majetku. Například lesy ve zrušeném vojenském újezdu Brdy zůstaly majetkem státu.

Spravujete lesy v různých částech republiky. Přiblížil byste, prosím, o jaké jde oblasti a jaké jsou tam lesy?

Naše Lesní správa spravuje církevní lesy mnoha subjektů. Lesy ve vlastnictví Arcibiskupství pražského zaujímají 14 202 ha, kapitul a Náboženské matice 11 548 ha, farností diecéze 1 098 ha. Celková rozloha spravovaných lesů činí 26 848 ha. Lesy se nacházejí v 7 krajích. Největší plošný podíl zabírají lesy v PL0 Krušné hory 30 %, Brdská vrchovina 30 %, Středočeská pahorkatina 20 % a Polabí 10 %. Ve stručnosti k jednotlivým lokalitám z pohledu lesnického hospodaření:

Krušné hory - produkčně silně podprůměrné, mladé porosty prakticky 100% poškozené loupáním. Je až neuvěřitelné, kam je schopen člověk zajít při využívání krajiny, kdy připustí plošnou devastaci přírody. Specifikem je také vysoký roční

podíl přeměn porostů náhradních dřevin v rozsahu 3leté obvyklé holiny, avšak bez příjmu za vytěžené dříví. Jinými slovy se jedná o lesy, které vyžadují obrovské prostředky. Kolegům z polesí Blatno se povedl malý zázrak a za tři roky jejich působení naše lesy opravdu rozkvetly. Ale opět jen díky stovkám hodin úmorné přesčasové práce. Za velké množství získaných dotací, stovky odlovených kusů zvěře, systematickou ochranu lesa a péči o biotopy tetřívka jim patří velký dík.

Protikladem jsou lesy na Brdech, produkčně průměrné, náleží do CHKO Brdy. Kontinuální dobré lesnické hospodaření, které laicky řečeno v lese ani nepoznáte, jemné těžební zásahy bez holin sledující potřeby jednotlivých stromů a skupin. Díky kreativnímu a také velmi pracnému přístupu bylo hospodaření v těchto lesích oceněno cenou AOPK za „počin roku 2019“. Kolegové na polesích Rožmitál a Spálené Poříčí tímto přístupem stlačili náklady na pěstební činnost hluboko pod 1 000 Kč/ha. Zdejší lesní majetky zajišťují ekonomickou základnu hospodaření v našich lesích. Avšak je nutné dodat, že jsou dnes již také silně ohroženy postupující kůrovcovou kalamitou.

Ostatní větší majetky v Posázaví a na Vysočině dnes čelí postupující kůrovcové kalamitě a popisovat současné dění přírodní apokalypsy asi není nutné. Jako všichni se obracíme k budoucnosti a největší starostí není vyrobit dříví kategorie KH, ale jak založit lesy nové.

Jaká je organizační struktura péče o tak rozsáhlý, navíc od sebe vzdálený, majetek?

Dříve správu lesů a polí zajišťovaly samostatné odloučené velkostatky (i účetně). Dnes zajišťuje společnou správu lesních majetků Lesní správa, jako samostatná sekce v rámci neziskové organizace. V době moderních technologií není problém centralizovat odborné a specializované činnosti na ústředí. Ústředí sídlí v Praze zabezpečuje taxační kancelář, účtárnu, majetkoprávní agendu, centrální nákup vybraných služeb a majetku, administraci dotací, styk s orgány státní správy a samozřejmě odbyt dříví. Vše ostatní je decentralizované a zajišťují si to provozní střediska – polesí. Chod polesí leží na vedoucím, technikovi a hajných. Průměrná výměra na 1 hajného činí 870 ha.

Určitě to znamená, že na společné poradě se řeší velmi rozmanité potíže a úkoly. Máte nějaké konkrétní příklady?

To bezpochyby, jako všichni správci lesů. Tak například v okolí Prahy je to neustálý střet s intenzivní rekreací a chatovou zástavbou, větrné události posledních dnů spouští lavinu žádostí o kácení stromů, neboť máme v lesích stovky chat a zástavbu v dosahu padajících stromů. A aby toho nebylo málo, zpracování nahodilé těžby v okolí železničních tratí přeci musí zajistit vlastník. A jak to vypadá, brzy bude odpovídat za všechno.

Pro zpestření mohu uvést období Vánoc, kdy zajišťujeme více než 700 vánočních stromků pro zaměstnance arcibiskupství a výzdobu kostelů v Praze. Doprava vánočních stromků na Staroměstské náměstí je pro kolegy z lesů zážitek.

Samozřejmě dennodenně řešíme co dál s neprodejnou vlákninou. Přemýšlíme nad výstavbou vlastního pilařského provozu.

Jakou vlastní techniku máte k dispozici?

Arcibiskupství pražské se přihlásilo k tradičnímu konzervativnímu způsobu hospodaření. Máme k dispozici ucelené lesní majetky v rádech 3-5 tis. ha. To samo o sobě je základním předpokladem k vytvoření portfolia dodavatelských a vlastních kapacit. Někde jsme jen nabídli místním obyvatelům pokračování práce v lesích, jinde však došlo k rozpadu vztahu místních obyvatel k lesům a obnova se nedaří. Zaměstnáváme 27 lidí v dělnických profesích, provozujeme 7 vlastních traktorů včetně drobné lesnické techniky. Podarilo se nám uspět ve výzvách PRV a pořídit lesnickou techniku za 25 mil. Kč.

Obnovujeme školkařské středisko, ale infrastruktura byla vrácena v žalostném stavu. V letošním roce bychom chtěli dokončit a nakoupit závlahovou technologii do školkařského střediska z prostředků MAS. Mít vlastní kapacity je neocenitelné zejména při mimořádných událostech, byť to přináší na první pohled více starostí. Celkem poskytujeme práci cca 400 dodavatelům, zejména drobným regionálním živnostníkům.

Přeměna porostů náhradních dřevin v Krušných horách - polesí Blatno

vatelům, zejména drobným regionálním živnostníkům.

V čem podle vás spočívají specifika správy církevních lesů?

To, co bychom mohli nazvat specifikum, je historická vazba na region, farnosti a samozřejmě duchovní rozměr. Člověk si to nerad připouští, ale přírodní pohroma, která pustoší české lesy a krajinu, nám připomíná pokoru. Ani technologie a vědní nestačí. Naši Lesní správu na její cestě doprovází kaplan P. Matuš Kocian, který zároveň přednáší na ČZU etiku životního

Rekonstrukce hájovny Zádolí, kde sloužil Karl Daniel Gangloff (polesí Vysočina)

prostředí. Jak už jsem říkal, velkým problémem je extrémní roztržitost spravovaných farních lesů. V době plošného hynutí lesů je pak časově a logisticky vysoce náročné řešit těžební činnost a odvozy dříví.

Lesnictví vstoupilo do doby krize a novým úkolem je stále vysvětlovat, že renta z lesa se změnila, a to na dlouho. Potřeby neziskové organizace jsou nenaplnitelné, neboť potřebuje finance na církevní školy, udržování kulturního dědictví, charitu, sociální služby, pastorační a další neziskové činnosti. A přidám ještě jedno specifikum, a to je přesvědčit uživatele honiteb, že normální je, když v lesích nejsou opločky, ne naopak.

Lesní správa Arcibiskupství pražského se věnuje celé řadě projektů. Na které jste opravdu pyšný a proč?

Za poslední čtyři roky jsme podali žádosti a realizovali projekty z OPŽP a PRV v hodnotě přes 70 mil. Kč, z toho 20 mil. Kč do techniky a téměř 50 mil. Kč do našich lesů vesměs na podporu biodiverzity. Velmi zdařilá akce je komplexní přístup k lesům a krajině Krušných hor na polesí Blatno, kde je soustředěno 50 % našich projektů. Nejen přeměny porostů náhradních dřevin, ale obnova luk a palouků, úplně nově zbudovaný 9ha biotop nejen pro tetřívku a úspěšná redukce početních stavů zvěře je na lese opravdu znát. Nemohu vynechat 5 let činnosti naší taxační kanceláře a obnovu lesních hospodářských plánů pro 62 církevních vlastníků. Jedním ze

stěžejních projektů je ochrana genofondu našich dřevin. Najít ty nejcennější dřeviny, zachovat je a rozšířit. Dnes máme uznány 3 genové základny, semenný sad lípy, nespočet semenných porostů a stromů ke sběru. Nezapomněli jsme ani na jablono, hrušň, břeky.

Ale samo lesnické hospodaření je velkou výzvou a projektem. Za obrovské

úsilí a nasazení o zachování zelených lesů musím poděkovat všem zaměstnancům Lesní správy.

Z nevýrobních aktivit mne osobně velmi těší spolupráce na ochraně fauny, spočívající v naší aktivní ochraně biotopů obojživelníků a od letošního roku i motýlů, nikoli na základě plánů péče. S pomocí dobrovolníků jsme vytvořili kaskády drobných tůňek na odvodňovacím systému a bylo až neuvěřitelné, jak rychle byly obydleny. Ekologický přístup nemusí nutně znamenat milionové dotace z dotačních

programů, ale často malá změna v přístupu (např. změna termínu kosení luk) může mít velký přínos bez omezení výnosů.

Přestože je problematika velmi rozsáhlá, u kterých zákonů byste osobně uvítal bezodkladnou změnu?

Legislativní změny v našem oboru jsou po dobu 20 let pouze kosmetické, ale v současné době nejsem zastáncem velkých změn. Bojujeme s důsledky přírodních katastrof a potřebujeme čas na práci v lesích. Uvítal bych změnu v urychlení pomoci vlastníkům lesů, a to ve zjednodušení čerpání provozních dotací a urychlení jejich vyplacení, garantovat ze státního rozpočtu příspěvky na zmírnění dopadů kůrovcové kalamity a definovat jejich výši a harmonogram vyplacení (plánování cash flow).

Doporučil bych převzít prodlouženou dobu zalesnění z opatření obecné povahy jako standard všude, abychom mohli využít přirozené obnovy přípravných a „zápojných“ dřevin bez administrace výjimek holin a dát tím prostor přírodě. Zásadní změnu potřebuje zákon o myslivosti, kde je vlastník vydán na milost uživateli honitby a nemá skutečnou možnost prakticky ovlivnit stavy zvěře a stav lesa. Normované stavy jsou fikce a příroda, nejen les, trpí. A stovky kilometrů oplocení v české krajině snad jinde v Evropě nenajdete.

Zákon o ochraně přírody a jeho aplikace by byl na dlouhé psaní. Pro začátek by

stačila změna § 70 při vymezení účastníků správních řízení, neboť za své náměty nenesou odpovědnost ani náklady s tím spojené. Avšak jsem realista.

Příští roky bude eskalovat ekonomická krize lesnictví. Českou krajinu zdobí obrovské skládky dříví, jehož užitná hodnota klesá každý den a měsíc. Vláknirové dříví už je palivem a stále ho přibývá. Jsem si vědom, že pálit dříví je ta poslední možnost, ale vysoké zásoby neprodejného dříví vážou finanční prostředky potřebné pro obnovu lesa. Zvážil bych změnu vyhlášky č. 477/2012 Sb., o stanovení druhů a parametrů podporovaných obnovitelných zdrojů pro výrobu elektřiny, tepla a nepřímo tak podpořit vlastníky lesů.

Ukázka nepasečného hospodaření (polesí Rožmitál p. Třemšínem)

Komora církevních lesů je již více než rok součástí SVOLu. V čem vidíte největší přínos tohoto spojení?

Příznám se, že z počátku jsem nebyl zastáncem vstupu do SVOL. Také nebylo příliš času se problematice věnovat, ale postupující krize a rychlost reakce ze strany dotčených orgánů neodpovídala potřebě českých lesů. Dnes vidím, že bylo odvedeno obrovské množství práce a lidského nasazení a první výsledky se dostavily. SVOL má prestiž, profesionální tým vedení a je platným partnerem a hnacím motorem změn. Děkuji všem za toto nasazení.

Děkuji za rozhovor.

Jana Divišová

Myslivost: Posílení práv vlastníků bude úspěchem, říká expert SVOL

Novela zákona o myslivosti pomalu míří do Poslanecké sněmovny. SVOL jako zástupce vlastníků lesů vedl celou řadu náročných jednání, s jejich výsledkem ale není spokojen. Na aktuální stav jsme se zeptali člena pracovní skupiny SVOL pro tuto problematiku Ing. Jiří Svobody, ředitele společnosti Lesní družstvo obcí Příbyslav a člena představenstva SVOL.

Jaký je podle vás očekávaný vývoj situace kolem novely zákona o myslivosti? Jak náročná jednání má v této věci SVOL před sebou...

Obávám se jako většina z nás, že celý proces novely zákona bude poznamenán obrovským množstvím názorů a nápadů lidí, kteří nejsou v oboru vzděláni, ani nejsou poučenými laiky a mají snahu vnášet do zákona o myslivosti názory ochránců divočiny a zastánců bezzásahového pojetí krajiny. Těmto názorům dává Ministerstvo zemědělství jako předkladatel novely prostor, který si nezaslouží. Obávám se, že rovněž vlastní legislativní proces bude stejně jako v minulosti zaplaven množstvím pozměňovacích návrhů, které bude problematické vypořádat přijatelným způsobem.

Čeho se podařilo ve prospěch vlastníků honebních pozemků dosáhnout? O co bude SVOL usilovat v Poslanecké sněmovně?

Dvoustranná jednání SVOL a MZe nevedla k žádným zásadním průlomům. Je stále víceméně zablokován celý balík paragrafů, které řeší tvorbu a změny honiteb. Snad jen krom možnosti převést majetek z jedné honitby do druhé, pokud vlastník bude mít pozemky, které toto umožní vzhledem k hranicím honiteb. Bude třeba v průběhu procesu novely dál prosazovat návrhy SVOL stran uvolnění zmíněných paragrafů.

Vlastní lobbying ve sněmovně je velmi důležitý. Musíme si však být vědomi toho, že všechny neuspokojené požadavky budou uplatňovány touto cestou. Poslanci až na výjimky jsou laici, mnohdy s velmi pokrivenými názory na fungování myslivosti. Je to vidět na posledním přílepku k novele lesního zákona, který tam načetla paní poslankyně Pekarová.

Názory vlastníků lesů nejsou při jednáních respektovány?

Bohužel, jak jsem uvedl, například názory Hnutí Duha mají možná větší váhu než názory vlastníků a správců lesů. Mají nepřeborný počet nápadů a návrhů. Směřují k vytvoření prostoru pro velké šelmy, které nás dle jejich naivního pohledu zbaví problému s přemnoženou spárkatou zvěří. Těch nápadů mají tolik právě proto, že nejsou limitováni odborností a odpovědností za majetek tak jako my.

V čem je potřeba přistoupit ke kompromisu?

Každý zákon by měl být nakonec kompromisem, mezi vlastníky pozemků, jejich uživateli a státem, který má vykonávat státní správu. Jestli ten kompromis bude dosažen, je otázkou pohledu té které strany. Respekt k vlastnictví však v naší společnosti obecně chybí a uživatelé krajiny (rekreanti, cyklisté, majitelé psů, motorkáři, sběrači lesních plodů, hledači kovů a milítáři, majitelé koní apod.) ji vlastníků postupně vyvlastňují svými požadavky a následnými omezeními vlastnictví.

Na co potřeby a požadavky nestátních vlastníků lesů nejčastěji narážejí, s čím se obvykle kříží a nesouzní? Jaké jsou postoje dotčených ministerstev?

Jak jsem již uvedl, je to neustálý tlak veřejnosti na využívání majetku vlastníků a to nejen lesů, ale i rybníků a dalších druhů pozemků k činnostem, které způsobují konflikt při obhospodařování a také při ničení kultur a cestní sítě jízdou motorkou a koní, odhazováním odpadků, ničícím oplocením atd. Všechny tyto činnosti nakonec ovlivňují i výkon práva myslivosti, který je pro velké vlastníky hospodářskou činností, která má generovat nějaký výnos. Narážíme tedy na zájmy veřejnosti, které jsou ve svém detailu prosazovány několika nevládkami, které mají za to, že vlastnictví je něco, co je postupně třeba překonávat. Postoje Ministerstva životního prostředí jsou identické s nevládkami, což nás nepřekvapí vzhledem ke skutečnosti, že jsou jejich živiteli. Postoje MZe jsou poněkud nesmělé, očekávali jsme z jejich strany sebevědomější postoje. Krom tvorby honiteb lze s MZe pravděpodobně dosáhnout dohody.

Co byste vy sám považoval v souvislosti s novelou zákona za úspěch?

Úspěchem by bezpochyby bylo dosažení možnosti prolomení paragrafů o tvorbě a změnách honiteb, změna stanovení minimálních stavů zvěře a jistě i změna způsobu posuzování jejího vlivu na les. Obecně lze říci, že úspěchem bude posílení práv vlastníků pozemků.

Děkuji.

Jana Divišová

PRÁVNÍ PORADNA

Odpovídají vlastníci lesů, kteří v souladu s opatřením obecné povahy Ministerstva zemědělství, jež umožňuje odložení těžby kůrovcem opuštěných stromů, ponechají na svém majetku stojící souše, za škody vzniklé návštěvníkům lesů pádem takových stromů nebo jejich částí. Pokud ano, neměli by se domáhat vydání opatření obecné povahy, které by vstup do lesů v současné kalamitní situaci zakazovalo? Je v tomto ohledu nějaký rozdíl mezi červenými zónami vymezenými v opatření obecné povahy Ministerstva zemědělství a ostatním územím státu? Je nutné, aby o vyloučení vstupu žádal vlastník, nebo by tento podnět mohl dát na krajské úřady např. SVOL? Označení zákazu vstupu do lesa v terénu by byl povinen provést vlastník lesa, nebo to určí orgán SSL?

V době, kdy stávající lesní zákon, tj. zákon č. 289/1995 Sb. vstoupil v účinnost, bylo ustanovení jeho § 19 odst. 1 stanoví, že každý má právo vstupovat do lesa „na vlastní nebezpečí“, prakticky všemi vlastníky lesů interpretováno jako záruka plné ochrany před škodními nároky návštěvníků. Po několika letech byl ovšem tento názor k všeobecnému překvapení lesnické veřejnosti (mou osobu nevýjimaje) téměř zcela vyvrácen rozhodnutími Nejvyššího soudu ČR, podle nichž se odpovědnost vlastníků lesů řídí nejen lesním zákonem, nýbrž především občanským zákoníkem a jeho ustanoveními o prevenční povinnosti. Pokud je tato povinnost porušena, třeba tím, že vlastník lesa neodstraní včas suchý strom představující ohrožení návštěvníků a následně dojde k jeho pádu, může vlastník lesa za vzniklou škodu odpovídat v plném rozsahu bez ohledu na pravidla obsažená v lesním zákoně. Z uvedeného plyne, že při hodnocení významu lesního zákona pro stanovení rozsahu odpovědnosti za škodu je v obecné rovině na místě vždy spíše obezřetnost než přílišný optimismus.

Přes to však považuji za nesporné, že novela lesního zákona schválená Parlamentem ČR v říjnu loňského roku (zákon č. 314/2019 Sb.) vlastníky lesů významně přiblížila počátečnímu výkladu § 19 odst. 1 lesního zákona i jimi dlouhodobě sledovanému cíli, kterým je zproštění břemene škodní odpovědnosti v případech, kdy příčinou vzniku újmy na majetku, zdraví či životě návštěvníků jsou události či jevy typické pro les jako specifické přírodní (a tedy samo o sobě rizikové) prostředí, jako jsou pády stromů a jejich částí, terénní nerovnosti apod. Pravděpodobnost výskytu těchto událostí a jevů je v současnosti významně vyšší díky kůrovcové kalamitě, jejíž promptní zvládnutí včetně odstranění zdrojů ohrožení návštěvníků není v silách vlastníků lesů. To paradoxně podtrhlo přehnanou přísnost, ba absurditu výkladové praxe spatřující škodní odpovědnost primárně právě na jejich straně. Z jasné a jednoznačné formulace nového ustanovení § 19 odst. 3 lesního zákona („Při vstupu do lesa podle odstavce 1 je každý povinen přizpůsobit své jednání stavu přírodního prostředí v lese a zvýšenému nebezpečí, které je se vstupem do

lesa spojeno, a dbát své osobní bezpečnosti nebo bezpečnosti osob svěřených. Uvedená povinnost platí i při pohybu na účelových komunikacích v lese, vyznačených stezkách, pěšinách a trasách, odpadčinkových místech a tábořištích. Vlastník lesa neodpovídá za škody na majetku, zdraví nebo životě vzniklé při využití práva podle odstavce 1, ledaže by škodu způsobil úmyslně.“) je nyní patrné nejen to, že účelem existence lesa není a ani nemůže být zajištění provozně zcela bezpečného prostředí pro realizaci rekreačních aktivit obyvatelstva, nýbrž také (a zejména) to, že odpovědnost vlastníka lesa za škody vzniklé na majetku, zdraví a životě návštěvníků je omezena výlučně na případy, kdy vlastník zavinil škodu úmyslně. Pouhá nedbalost jako nejčastější forma zavinění v případech všech škod, za které vlastníky lesa dosud ve světle judikatury Nejvyššího soudu odpovídal, ke vzniku odpovědnosti napříště nepostačuje.

Lesní zákon neposkytuje definici úmyslného a nedbalostního jednání. Ta je ovšem v právní teorii dlouhodobě jednotná a v současné době má své promítnutí např. do zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Z jeho § 15 vyplývá, že jednání je úmyslné, jestliže jeho původce buď chtěl svým jednáním porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, v našem případě způsobit škodu (tehdy se jedná o tzv. úmysl přímý), nebo věděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, a pro případ, že jej poruší nebo ohrozí, s tím byl srozuměn (úmysl nepřímý). Naopak o nedbalost jde tehdy, když jednatel buď věděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, ale bez přiměřených důvodů spolehal na to, že tento zájem neporuší nebo neohrozí (nedbalost vědomá), nebo nevěděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, ač to vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měl a mohl (nedbalost nevědomá). Jednání přitom nemusí být jen aktivní činnost, nýbrž i opomenutí výkonu určité činnosti, k níž je jednatel jinak povinen.

Z podaných definic úmyslného a nedbalostního jednání je zřejmé, že hranice mezi vědomou nedbalostí a nepřímým úmyslem může být v aplikační praxi obtížně rozpoznatelná. V případě odpovědnosti za škody vzniklé návštěvníkům lesa porušením prevenční povinnosti, s níž se vlastníci lesů dosud setkávali nejčastěji, však popsaná právní nejistota naštěstí odpadá, neboť právě na takové případy dopadá ustanovení § 2911 občanského zákoníku zakotvující tzv. domněnku nedbalosti. Podle ní „způsobí-li škůdce poškozenému škodu **porušením zákonné povinnosti**, má se za to, že škodu zavinil z nedbalosti.“ Škoda vniklá porušením prevenční povinnosti jako povinnosti vyplývající ze zákona, konkrétně právě z občanského zákoníku, by tedy měla být napříště hodnocena jako škoda zaviněná z nedbalosti a tedy jako škoda, za kterou vlastník lesa podle § 19 odst. 3 lesního zákona neodpovídá. To se týká i škod vzniklých návštěvníkům lesů postižených nyní kůrovcovou kalamitou, v nichž je mimo pochybnost, že ohrožení povozní bezpečnosti (a tedy i následné škody) vyplývá primárně z působení přírodních procesů, které jsou nyní již v zásadě neovlivnitelné.

S ohledem na uvedené nelze ani dovodit existenci povinnosti vlastníka lesa domáhat se vydání opatření obecné povahy, kterým by orgán státní správy lesů podle § 19 odst. 4 a 5 lesního zákona rozhodl o dočasném omezení nebo vyloučení vstupu do lesa z důvodu ohrožení zdraví nebo bezpečnosti osob. Přesto však lze doporučit, aby vlastníky lesa v oblasti se zvýšeným rizikem vzniku škod na životě a zdraví návštěvníků lesa dal k vydání takového opatření obecné povahy podnět, a to zvláště tehdy, jde-li o les v tzv. červené zóně. Pokud totiž opatření obecné

pokračování na str. 5. »

povahy bude následně vydáno, bezpochyby se tím dále sníží pravděpodobnost, že se poškozený návštěvník bude na vlastní kovi lesa škodní náhrady domáhat, čímž se sníží i pravděpodobnost, že se vlastník lesa bude muset škodním nárokem, jakkoliv nedůvodným, zabývat. I obrana před nárokem, byť zjevně neoprávněným, totiž bere čas a je spojena s administrativními i nehmotnými (psychickými) náklady, jimž je lépe se vyhnout.

Na vydání opatření obecné povahy však vlastník lesa nemá právní nárok, takže záleží zcela na správním uvážení orgánu státní správy lesů, zda opatření obecné povahy k podnětu vlastníka lesa vydá, či nikoliv. Takový podnět není ani nezbytnou podmínkou pro vydání opatření obecné povahy, neboť doručením podnětu vlastníka lesa není zahajováno žádné řízení. S ohledem na to nemusí být podnět učiněn osobou s kvalifikovaným postavením (např. právě vlastníkem lesa); když takový podnět může orgánu státní správy lesů podat kdokoliv, např. právě SVOL.

V případě, že je opatření obecné povahy vydáno, nevzniká tím vlastníkovu lesa žádná oznamovací či zveřejňovací povinnost. Tuto povinnost má výlučně vyhlášující orgán státní správy lesů podle § 19 odst. 4 věta druhá lesního zákona („*O vydání opatření obecné povahy uvědomí orgán státní správy lesů dotčené osoby také způsobem v místě obvyklým.*“). Na druhou stranu se zveřejnění zákazu vstupu do lesů alespoň na hlavních přístupových komunikacích ze strany vlastníka lesa jeví jako vhodné opatření, které jej dále chrání před případnými administrativními a psychickými náklady spojenými s vysvětlováním, že zde nárok na náhradu škody neexistuje.

JUDr. Ing. Martin Flora, Dr.
advokát

LOS AKTUÁLNĚ

Výskyt lesních škodlivých faktorů v roce 2019 a očekávaný stav v roce 2020

Průběh počasí roku 2019 se opět výrazně odchyloval od dlouhodobých, zejména teplotních, normálů (odchylka +1,6 °C). Také podnormální srážky (92% normálu) jsou stále vzdáleny žádanému stavu. Působení nepříznivých povětrnostních vlivů, ale i celé řady dalších negativních faktorů je promítnuto do hlášení o stavu škodlivých činitelů za rok 2019, která Lesní ochranná služba obdržela jako obvykle v posledních letech z rozlohy reprezentující téměř 70% celkové výměry lesních pozemků v Česku. Meziročně byl vykázán nárůst objemu poškození o téměř třetinu (z 14,9 mil. m³ na 19,1 mil. m³). Po přepočtu tak objem nahodilých těžeb výrazně překročil odvozený roční etát.

Abiotické vlivy

Abiotické vlivy představovaly v roce 2019 cca 23% (4,4 mil. m³) evidovaného poškození. Této skupině dominoval opět vítr, který podle došlých hlášení poškodil cca 2,6 mil. m³ dřevní hmoty (v roce 2018 cca 4,6 mil. m³). Nejvyšších hodnot bylo dosaženo v kraji Moravskoslezském (503 tis. m³), Olomouckém (390 tis. m³) a Jihočeském (371 tis. m³). Sucho se na abiotických škodách v uplynulém roce podílelo objemem cca 1,3 mil. m³ vytěženého dříví (v roce 2018 cca 1,6 mil. m³). Regionálně byla největší poškození suchem hlášena z Jihomoravského kraje (460 tis. m³).

Biotičtí škodliví činitelé

Působením biotických škodlivých činitelů bylo podle evidence v roce 2019 poškozeno cca 14,7 mil. m³ dřevní hmoty (v roce 2018 cca 8,4 mil. m³; 2015 cca 1,8 mil. m³). Zcela dominantní roli přitom sehrává dlouhodobě přemnožený podkorní hmyz. Evidováno bylo rekordních cca 14,4 mil. m³ vytěženého smrkového kůrovcové-

ho dříví (Obr. 1). Jedná se o téměř dvojnásobný nárůst oproti roku předchozímu, kdy bylo evidováno cca 8,3 mil. m³ kůrovcového dříví (2015 cca 1,5 mil. m³). Jde prakticky výlučně o dříví napadené lýkožroutem smrkovým (Ips typographus), který je obvykle doprovázen l. lesklým (Pityogenes chalcographus) a zejména v oblasti Moravy a Slezska, ale lokálně v současnosti často také jinde, l. severským (l. duplicatus). Posledně jmenovaný druh se podle hlášení na evidovaném objemu smrkového kůrovcového dříví v roce 2019 podílel obdobně jako o rok dříve, a to objemem cca 1,5 mil. m³. Pokud objem evidovaný v roce 2019 přepočteme na celkovou rozlohu lesů v Česku (hlášení pokrývají cca 70% rozlohy lesů), dostaneme se na hodnotu téměř 21 mil. m³ vytěženého smrkového kůrovcového dříví! Pokud bychom však kalkulovali celkové napadení smrku kůrovci v roce 2019, je nutné připočítat dalších cca 10 mil. m³ loňských kůrovcových stromů a souší, které ke konci uplynulého roku podle odhadů LOS stály v lesních porostech nezpracované a nejsou tudíž zahrnuty ve výše uvedených evidovaných nebo přepočtených objemech! Celkové napadení smrku podkorním hmyzem v roce 2019 proto dosahuje hodnoty cca 30 mil. m³!

Naplnění nejčernějších scénářů vývoje kůrovcové kalamity v uplynulém roce oddálil chladný a deštivý průběh května, kdy došlo k rozvolnění letové aktivity lýkožroutů a zpomalení vývoje nové generace brouků pod kůrou. Zatímco v loňském i předloňském roce začala letová aktivita lýkožroutů velmi časně a přibližně ve stejnou dobu, letní rojení v roce 2019 se plně rozvinulo v obvyklé době teprve na přelomu června a července. Vývoj druhé generace brouků probíhal v příznivějších podmínkách, jelikož teploty v červnu až srpnu překračovaly dlouhodobé průměry o 1–5 °C a srážky oscilovaly mezi 60–100% dlouhodobých měsíčních úhrnů. Chladnější charakter počasí v září na většině území Česka již zpravidla nepřipustil zahájení třetího rojení a ve srovnání s rokem 2018 tak bylo zaznamenáno o generaci lýkožroutů méně.

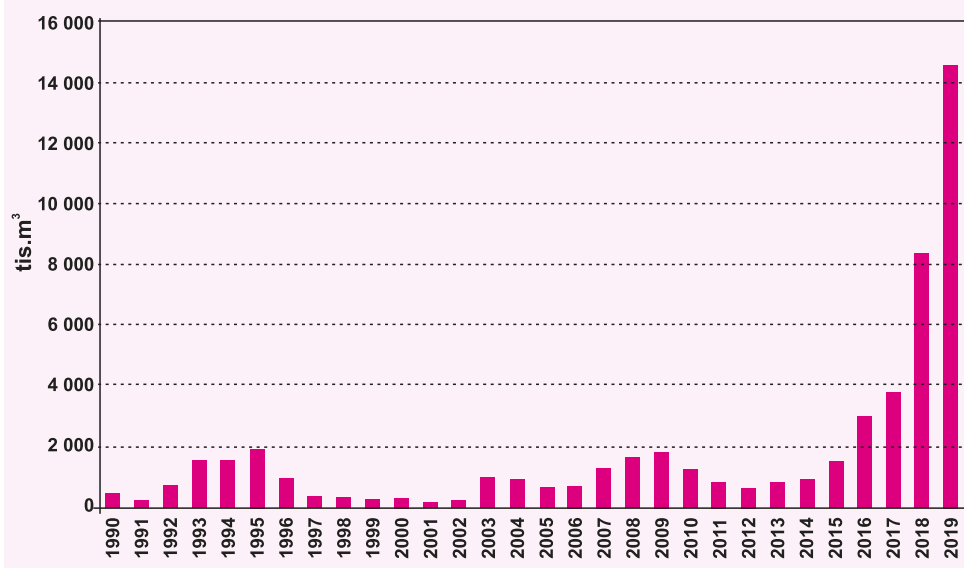
Regionálně i nadále platí, že rozsah napadení je územně diferencován. Mnohem více je zasažena jižní část Česka, kde je evidováno až 70% celostátního napadení. Na severovýchodě Česka, kde byla situace v předchozích letech nejhorší, kalamita postupně „vyhasíná“ v souvislosti s úbytkem atraktivních smrkových porostů v pahorkatinných a vrchovinných polohách. Z pohledu jednotlivých krajů byla v roce 2019 situace nejdramatičtější v kraji Vysočina (evidováno cca 3,4 mil. m³), v Jihočeském (cca 2,4 mil. m³) a Jihomoravském kraji (cca 1,6 mil. m³). Z pohledu hypsometrického je kalamita stále soustředěna převážně v nadmořských výškách do cca 800 m.

Kůrovci a další škůdci na jehličnanech

Výskyt kůrovců na smrku v Česku prudce narostl již v roce 2015 (na severovýchodě dokonce o dva roky dříve), kdy lesní hospodářství nedokázalo prostřednictvím opatření v ochraně lesa adekvátně reagovat na následky velmi nepříznivého chodu povětrnostních vlivů. Od té doby se situace trvale zhoršuje. V roce 2018 se již kalamita zcela vymyká kontrole a miliony m³ napadeného dříví zůstávají stát v lesních porostech bez zpracování (= bez včasné a účinné asanace). Souběh predispozičních klimatických vlivů s krajně nepříznivou socioekonomickou situací v celém lesohospodářském sektoru (kritický nedostatek pracovních sil, cenový pád na trhu s dřevní hmotou, organizační problémy u státních lesů, vyplývající ze striktní aplikace modelu zadávání veřejných zakázek atd.) vedl k bezprecedentní eskalaci kůrovcového napadení a vzniku velkoplošné kalamity, zasahující v přítomné době již většinu tuzemských lesů. Rezignace lesnického personálu na opatření ochrany lesa před podkorním hmyzem však není ani za této situace na místě. I nadále musí být hlavní prioritou pečlivé vyhledávání, včasné zpracování a účinná asanace aktivních kůrovcových stromů s cílem co

nejvíce zpomalit rozvoj a šíření podkorního hmyzu do dalších oblastí a vyšších poloh s často cennými populacemi smrku. Pokud totiž uvážíme, že ze zmíněných cca 14,5 mil. m³ evidovaných kůrovcových těžeb byla včas vytěžena a účinně asanována pouze menší část (cca 25%), není třeba dále rozvádět, jaké nebezpečí smrkovým porostům v Česku hrozí v budoucích letech („zatím“ bylo během let

Obr. 1: Evidovaný objem vytěženého smrkového kůrovcového dříví v letech 1990-2019

2015–2019 kůrovci napadeno cca 10% smrkových porostních zásob, které jsou prostřednictvím výsledků Národní inventarizace lesů stanoveny v objemu cca 500 mil. m³).

Také borovice lesní je zejména v oblasti jižní a jihozápadní Moravy a dále také ve středních a východních Čechách napadána celou řadou druhů podkorního hmyzu. Zatímco na Moravě jde dominantně o lýkožrouta vrcholkového (Ips acuminatus) a l. borového (l. sexdentatus), v Čechách se kromě l. vrcholkového jedná také o krásce borového (Phaenops cyanea) a přemnoženou pilořitku Sirex noctilio. V roce 2019 bylo evidováno cca 80 tis. m³ vytěženého borového kůrovcového dříví (2018 cca 70 tis. m³). V celostátním rozsahu jde však již o kalamitu čítající napadení v objemu mnoha stovek tis. m³, přičemž obranná opatření se prakticky neuskutečňují

Rozsáhlé kalamitní holiny po zpracování nahodilých kůrovcových těžeb ve smrkových porostech (Slezsko, Bruntálsko – Město Albrechtice; září 2019)

a škůdci se množí obvykle zcela nekontrolovaně. O moc lépe na tom nejsou ani porosty modřínu opadavého, kde v teplých oblastech dramaticky škodí l. modříňový (l. cembrae). Jedle bělokorá trpí v současnosti intenzivním napadením l. prostředním (Pityokteines spinidens), doplněným často výskytem smoláka jedlového (Pissodes piceae).

Listožravý a savý hmyz

Z hlediska výskytu listožravého hmyzu lze rok 2019 naopak označit jako období příznivější. Regionální přemnožení bekyně velkohlavé (Lymantria dispar) v prostoru jižní a jihozápadní Moravy sice stále trvá, zcela však zaniklo přemnožení sosnoka za borového (Panolis flammea) na jihovýchodní Moravě (Bzenecko), kde bylo v roce 2018 napadeno cca 2,5 tis. ha borových porostů.

Ze savého hmyzu je potřeba zmínit především otázku pokračujícího nárůstu škodlivosti korovnic na jedli (Dreyfusia spp.), napadajících především suchem oslabené mladší porosty. Z tzv. ostatního hmyzu je pak alespoň regionálně důležitý výskyt chrousta maďalového (Melolontha hippocastani), jehož škodlivost narůstá v písčitých borových lokalitách teplých oblastí (střední Polabí, dolní Pomoraví).

2019 bylo celostátně evidováno cca 128 tis. m³ vytěženého václavkového dříví, což představuje opětovný meziroční pokles (2018 cca 171 tis. m³). Zdaleka nejvyšší objem byl jako již tradičně evidován na území Moravskoslezského kraje (cca 74 tis. m³).

V souvislosti s povětrnostními vlivy narostl význam houbových patogenů v porostech borovice lesní, především pak kuželíku borového (*Diplodia pinea*) (=Sphaeropsis sapinea) a kornice borové (*Cenangium ferrugineum*), které napadají korunové partie stromů. Jejich škodlivé působení se z dosud neobjasněných příčin mnohem více projevuje v západní polovině státu než na východě území. Nápadně vzrostl také výskyt nekrózy jasanu, kterou způsobuje houba voskovička jasanová (*Hymenoscyphus fraxineus*, anamorfa *Chalara fraxinea*), a to v lesních i nelesních porostech. K rozšíření tohoto patogenu napomohlo jednak oslabení jasanů dlouhodobým suchem a zároveň vyšší vlhkost oproti předchozímu roku. V roce 2019 bylo plošné napadení nekrózou jasanu nejvyšší v historii Česka.

Extrémně vysoký byl v roce 2019 výskyt padlí dubového (*Microsphaera alphitoides*) a to u dubů všech věkových skupin ve všech regionech (evidován výskyt cca 600 ha). Význam padlí tedy nadále narůstá, pravděpodobně v důsledku stále se zvyšujících teplot. Velmi častý byl také výskyt listových skvrnitostí, a to na dřevinách všech věkových kategorií ve všech regionech. Javory hojně napadala svařetelka javorová (*Rhytisma acerinum*), na lípách se běžně vyskytovaly skvrnitosti listů způsobené houbami *Mycosphaerella microsora* (syn. *Cercospora microsora*) a *Apiognomonina tiliae*. Oproti přechodným letům byly z tohoto rodu častěji zaznamenávány také *Apiognomonina quercina* u dubů a *A. errabunda* u buku, tedy houby způsobující antraknózu. Poměrně hojný byl rovněž výskyt rzí, především rzi hrušňové (*Gymnosporangium sabinae*), napadající hrušně a jalovce. Ze sypavek na borovicích, jejichž evidovaný výskyt meziročně poklesl z 1,6 na 0,7 tis. ha, se objevovaly především sypavka borová (*Lophodermium pinastri*) a borovicová (*L. seditiosum*), mramorová sypavka borovice (*Cyclanusa minus*) a lokálně působily významnější škody karanténní červená sypavka (*Mycosphaerella pini*) a hnědá sypavka (*M. dearnessii*) borovice, avšak situace s karanténními sypavkami je dlouhodobě stabilizovaná. Douglassky obdobně jako v předchozích letech napadala nejvíce skotská sypavka (*Rhabdocline pseudotsugae*), dále švýcarská sypavka (*Phaeocryptopus gaeumannii*) a houby rodu *Rhizosphaera*.

Zmínit je nutno také narůstající výskyt a význam parazitických rostlin – jmelí bílého (*Viscum album*) a ochmetu evropského (*Loranthus europaeus*). Jmelí působí významné poškození především v porostech borovice lesní a jedle bělokoré (a to celostátně v suchých a teplejších oblastech), ochmet je významným škůdcem porostů dubů především na jihovýchodě státu (na jižní Moravě).

Očekávaný vývoj

Předpoklad vývoje zdravotního stavu lesa je z pohledu existence a očekávané dynamiky kůrovcové kalamity v roce 2020 krajně nepříznivý, resp. katastrofický. Průběh počasí (teplo a sucho) v zimě 2019/2020 nasvědčuje, že bude pokračovat geometrický nárůst plošného napadení jehličnatých porostů, který již může způsobit nejenom úplný kolaps ochrany lesa, ale potažmo přivodit i skutečný ekonomický rozvrat celého lesního hospodářství. Již v současnosti platí, že kůrovcová kalamita (spíše však již katastrofa) vážně poškodila či zničila velké množství drobných soukromých a obecních majetků a prakticky je připravila o veškerý profit z práce předchozích generací. Z pohledu očekávané

ho vývoje situace s ostatními škodlivými faktory je potřebné především upozornit na zvyšující se hrozbu poškození větrnými polomy, vzhledem k narušení statické stability jehličnatých porostů kůrovcovou kalamitou. Vzhledem k historické časové a místní periodicitě gradací bekyně mnišky (*Lymantria monacha*) ve smrkových lesích střední Evropy, je již několik let očekáván vznik jejího přemnožení i v podmínkách Česka. Zatím k němu sice nedošlo, ale „výchozí“ podmínky známé z minulosti (délka mezigradační periody, víceleté období sucha, předznamenání gradace bekyně velkohlavé) jsou naplněny měrou vrchovatou. O dramatické hrozbě nárůstu poškození vlivem přemnožené spárkaté zvěře netřeba více mluvit, účinné řešení nakonec ani není v moci ochrany lesa.

Poděkování

Příspěvek vznikl za podpory Lesní ochranné služby VÚLHM, v. v. i. a Ministerstva zemědělství, institucionální podpora MZE-RO0118.

Za kolektiv autorů:

Ing. Bc. Jan Lubojacký, Ph.D

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i.

TŘI OTÁZKY PRO

znovuzvoleného předsedu Komory soukromých lesů Ing. Richarda Podstatzkého

Jaký bude podle vašeho názoru rok 2020 z pohledu nestátních vlastníků lesa a také z pohledu práce SVOL?

Asi všichni víme, že to bude rok, kdy bude pokračovat kůrovcová kalamita a postupovat Českou republikou. Nyní je nejpostiženější Vysočina a jestliže bude suché teplé jaro, a první rojení kůrovce bude záhy, přesune se kalamita brzy do středních a západních Čech. Možná i do severních Čech. A to, co se teď děje na Vysočině, bude za chvíli u Prahy. Možná pak politici více zaznamenají, že se něco děje a zrychlí procesy, díky kterým by se nestátním vlastníkům dostalo účinné pomoci. Věřím, po mnoha vyčerpávajících jednáních, že jsme na dobré cestě. Budeme samozřejmě usilovat o příspěvek na zmírnění následků kůrovcové kalamity za rok 2019, ta je klíčová. Jsem rád, že budeme u přípravy novelizace nařízení vlády o poskytování příspěvků na hospodaření v lesích. Víťame možnosti realizovat oplocenky s využitím vlastních zaměstnanců a příspěvek na tzv. následnou péči. To bude velká pomoc nyní i do budoucna, protože pozemků, kterých se to týká, je velké množství.

Jedno volební období máte za sebou a další před sebou. Jak byste zhodnotil uplynulé dva roky a jaké cíle si dáváte na ty další?

Když jsem před dvěma lety vzal funkci předsedy, vytyčil jsem si vedle důležité mravenčí práce – všech jednání na úrovni SVOL, dva hlavní cíle. Jednou z nich byly dotace na těžbu kůrovcové dřevní hmoty a tím druhým novelizace zákona o myslivosti. První úkol byl de facto splněn, skutečně považuji za zásluhu SVOL, že se nestátní vlastníci lesů domohli pomoci od státu. Vzpomínám si, že jsem vůbec poprvé hovořil o této dotaci s premiérem v roce 2018 a na konci roku 2019 již první nestátní vlastníci měli peníze na účtu. To je moc hezký pocit a povzbuzení do další práce. Co se týče novelizace zákona o myslivosti, tam máme za sebou samozřejmě velký kus práce a další velký kus před sebou, čekají nás další náročná jednání. Mám velkou radost také z toho, že se SVOL dostává do povědomí širší veřejnosti, politické reprezentace a také samotných vlastníků.

Jak vidíte tzv. „dotaci na hektar“, o které se nyní zmiňuje i koncept péče o lesy v republice do roku 2035?

Byl bych rád, kdyby to bylo správně vnímáno, a to je další úkol pro naši mediální komunikaci. Tato dotace by neměla vytvářet majiteli lesa nějaký zisk. Měla by mu dát možnost zajistit svůj les tak,

aby fungoval a aby celé společnosti přinášel všechny benefity, které les poskytuje. Aby na ně nedoplácel majitel lesa z vlastní kapsy – zvláště když jsou před námi deseti letí, než po kalamitě vyrostou nové hospodářské lesy. Je to pro SVOL velké téma a je dobře, že se v poslední době stále více objevuje také v médiích.

(smích)

Program rozvoje venkova

Výsledky 8. kola příjmu žádostí (lesnické operace)

Název operace	Počet žádostí	Požadovaná částka	Zázávkováno
		(v mil. Kč)	
8.3.1 Zavádění preventivních opatření v lesích	19	70,1	33,8
8.4.1 Obnova lesních porostů po kalamitách	87	252,7	125
8.4.2 Odstraňování škod způsobených povodněmi	3	7,1	33
8.5.1 Investice do ochrany MZD	164	42,6	37,5
8.5.2 Neproduktivní investice v lesích	107	126,2	35
8.5.3 Přeměna porostů náhradních dřevin	10	101,9	140
8.6.1 Technika a technologie pro LH	749	294,8	232,2

V rámci posledních pěti dnů příjmu žádostí bylo podáno 75 % žádostí o dotaci, poslední den příjmu bylo podáno 35 % žádostí z celkového objemu. I přes toto vysoké zatížení Portálu farmáře proběhl příjem žádostí zcela hladce. V současné době probíhají administrativní kontroly přijatých žádostí.

Podzimní 10. kolo Programu rozvoje venkova v roce 2020

Termín: říjen 2020

Název operace	Alokace (v mil. Kč)
4.3.2 Lesnická infrastruktura	100
8.5.1 Investice do ochrany MZD	30
8.5.3 Přeměna porostů náhradních dřevin	18

V jednání je navýšení podzimního kola pro lesnické operace o 400 mil. Kč.

Stav příprav SZP 2020+

Vzhledem k tomu, že reforma SZP stále není dokončena, navrhla Evropská komise prodloužení platnosti stávajících předpisů veřejné podpory v oblasti zemědělství, lesnictví, rybolovu a akvakultury do konce roku 2021.

Lze předpokládat **možnost**, že stávající pravidla PRV 2014-2020 **budou prodloužena do konce roku 2021**. V tomto případě je nutná notifikace Evropskou komisí. Za tohoto stavu by byl rozpočet 2021 využit za starých podmínek. V rámci přechodného období by pak bylo potřebné navýšit alokace pro PRV 2014-2020 o cca 260 mil. EUR z EU zdrojů. Do kterých opatření bude případný rozpočet alokován, je v současné době v přípravách analýz potřeb.

Pokud členské státy tu možnost nevyužijí, došlo by k **převodu rozpočtu 2021 do let 2022–2025**.

(zdroj MZe)

Informace k novinkám v použití přípravků na ochranu rostlin v roce 2020

Insekticidy

I v roce 2020 mohou vlastníci lesů bez příslušné odborné způsobilosti využívat k ošetření kůrovcem napadeného dřeva přípravek Forester (účinná látka cypermethrin), který má platnou registraci do 31.10.2020, a dále přípravek Decis Mega, který má platnou registraci do 31.10.2021. Nevýhodou druhého přípravku je jeho vyšší cena.

Zásoby přípravku Forester jsou i pro letošní sezónu dostatečné. Přesto bude MZe situaci na trhu průběžně sledovat a v případě potřeby bude žádat o výjimku na přípravek Vaztak. Do lesa je dále nově registrován přípravek Dinastia (účinná látka jako u Decis Mega, tj. deltamethrin).

Insekticidní síť

MZe opět požádalo o výjimku pro použití insekticidních sítí Storanet neprofesionálními uživateli (pro období od 15. 4. 2020 do 12. 8. 2020, tj. na 120

dnů, s možností prodloužení po konzultaci s LOS). Dosavadní poznatky z praxe potvrzují snadnou aplikovatelnost těchto sítí i možnost jejich opakovaného použití při šetrné manipulaci (pravděpodobná účinnost až 2 roky). Sítě jsou hojně využívány také drobnými vlastníky lesů. Výjimku schválil Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ) 3. 4. 2020.

Herbicidy

Glyfosáty (např. přípravek Roundup atd.) se mohou aktuálně používat do 31. 12. 2020. Poté má být možnost použití opět o rok prodloužena. Rozhodné datum v EU je 15. 12. 2022, do té doby se musí rozhodnout o dalším schválení nebo naopak zákazu účinné látky. Vlastní aplikace v daném roce se řídí příslušným povolením (nařízením ÚKZÚZ), nikoliv etiketou přípravku.

Repelenty

Účinná látka Thiram používaná v přípravcích Aversol, Stopkus a Pellacol je zakázána. Zásoby bylo možno spotřebovat do konce ledna 2020. Žádná výjimka dosud schválena nebyla, výrobce však o její udělení i nadále usiluje. Zmíněné přípravky mají být v budoucnu nahrazeny přípravky Aversol B a Stopkus B (účinná látka Bitrex). Jejich registrace se předpokládá na podzim 2020.

Na letošní letní okus zvířít tak pravděpodobně nebude k dispozici srovnatelný přípravek. Alternativní přípravek STOP Z (účinná látka rybí tuk) je vhodný zejména do zvláště chráněných území. Nevýhodou je jeho malá viditelnost a nižší účinnost v době nouze (neobsahuje křemičitý písek). Nevýhodou přípravku Trico (účinná látka ichtyolový komplex) je jeho vyšší cena.

Rodenticidy

Přípravek Stutox II. již nelze aplikovat do jedových staniček, pouze přímo do nor. Přípravky Storm a Lanirat micro (antikoagulanty) jsou zakázány, výjimečný režim schválen nebude. Přípravek Storm Secure je povolen pouze jako biocid (budovy, obory, sklady, apod.), nikoliv jako přípravek na ochranu rostlin.

Výjimka pro režim nouzového stavu

Na základě intervence SVOL a podnikatelských svazů v lesním hospodářství uvolnil ÚKZÚZ pro režim a období vyhlášeného nouzového stavu podmínku nutnosti držení osvědčení 1. stupně. Tato podmínka byla překážkou provádění lesnických prací brigádníky, dočasnými zaměstnanci a osobami, kterým příslušné oprávnění 1. stupně po dobu trvání nouzového stavu propadlo, nebo si jej z tohoto důvodu nemohli zajistit.

Ing. Tomáš Dohnanský
Odborný poradce SVOL

Hospodaření
v lesích pohledem
úředníka státní
správy

Vážení čtenáři Zpravodaje SVOL, navazuji na můj příspěvek pod výše uvedeným názvem z čísla 38 ze dne 25. 11. 2019.

Nejprve si vás dovoluji seznámit s mým profesním působišťem a historií Lesního závodu Nýrsko bývalých Západočeských státních lesů Plzeň. Považuji to za důležité, protože v dalších příspěvcích chci právě ukázat srovnání některých lesnických činností tehdy a dnes, aby se čtenář mohl orientovat při porovnávání např. se současnou kůrovcovou kalamiťou. Lesnictví je přirozeně konzervativní činnost a veškeré rychlé změny většinou neměly dobrý konec.

Hranice LZ Nýrsko byla na jihozápadě tvořena státní hranicí s Německem od Všerubského průsmyku až na Svaroh. Pokračovala na horu Mústek, na Strážov, k Nemilkovu, Plánici, do Dolan, Úborska a vracela se k Všerubskému průsmyku. LZ Nýrsko byl organizačně začleněn pod podnikové ředitelství Západočeských státních lesů Plzeň.

Organizační struktura závodu byla následující:

Polesí	Výměra lesní půdy v ha
Dešenice	1 431
Královský Hvozd	5 514
Liščí	3 049
Klatovy	3 371
Mochtín	2 926
Lesní závod celkem	16 631

z toho porostní půda 16 340

Lesy hospodářské 15 386 ha, ochranné 527 ha a zvláštního určení 427 ha. Dále byl manipulační sklad v Klatovech a na Liščí, dopravně mechanizační středisko, středisko služeb a ústředí závodu. Porosty u lesního závodu se nacházely v těchto lesních oblastech: Západočeská

pahorkatina 10 %, Český les 20 %, Předhůří Šumavy 55 %, Šumava 15 %.

Z lesních vegetačních stupňů tvoří 60 % jedlobukový, 16 % dubobukový, 14 % smrkobukový, 5 % bukosmrkový a 2 % bukodubový a smrkový.

Průměrná roční teplota byla na 80 % 5-7°C a srážky na 85 % od 600 do 1200 mm. Lesní závod řídil svoji lesnickou činnost zejména z podkladů platných LHP a současně dodržováním základních ustanovení lesního zákona. Jednalo se o celkovou výši těžby, rozsah výchovných zásahů (prořezávky a probírky), obnovu lesních porostů do 2 let a jejich zajištění do 7 let. Veliký důraz byl u závodu kladen na dodržování ochrany lesa, zejména proti hmyzím škůdcům a zvěři.

Do konce března roku 1979 se u závodu dařilo lesnickou činnost zaměřovat zejména na kvalitu, při ročních těžbách cca 65 tis. m³ a zalesnění cca 105 ha. V té době za stálého sněžení v trvání dvou dnů pod tíhou mokrého sněhu došlo v lesních porostech ke značným polomům a vývrátům, kromě horských lokalit polesí Královského hvozd. Za tak krátkou dobu byl rozsah polomů a vývrátů cca 600 tis m³. Na tyto dny se velice dobře pamatuji, a jsou to smutné vzpomínky. Po dobu až týdne nebylo z bezpečnostních důvodů možné vstupovat do takto postižených lesních porostů. Pracovníci lesního závodu a také podnikového ředitelství si okamžitě uvědomovali vážnost vzniklé situace. Bylo nutné neprodleně započít se zpracováním postižených porostů. Touto kalamiťou bylo postiženo ještě několik dalších lesních závodů u podniku. Lesní závod za spolupráce podniku okamžitě detailně zajistil také výpomoc pro těžební činnost od dalších lesních závodů. Kromě ubytování a stravování muselo být zajištěno provozní zabezpečení techniky a odbytu vyrobených sortimentů. Za účasti všech zainteresovaných bylo každý pátek odpoledne to podstatné řešeno na závodě. Vzájemná spolupráce byla dobrá a postupně k tomu pomohla také výstavba ubytoven v Klatovech a v Nýrsku. Na dvě směny se pracovalo na manipulačních skladech, ale také mnohokrát při odvozu dříví z lesních skládek.

Jak jsem již uvedl, do roku 1979 se těžilo cca 65 tis m³. V roce 1979 to již bylo 163,9 tis. m³, v roce 1980 214,9 tis. m³ a další roky cca po 80 tis. m³. Je pochopitelné, že to vše mělo postupně také vliv na pěstební činnost. Do roku 1979 se její objem pohyboval v rozsahu cca 3,5 mil. PJ (tzv. plánovací jednotky) a v roce 1989 to již bylo 7,4 mil. PJ. V roce 1979 bylo zalesnění na ploše 107 ha a v roce 1989 to již bylo 208 ha. K tomu úměrně bylo i navýšení u dalších výkonů v pěstební činnosti, včetně výroby sadebního materiálu. K tomu závod využil každou možnost. Založil další školky a vylepšil způsob a hlavně odpovědnost pěstování semenáčků ve sklenících. Zvýšil kvalitu a množství školkovaného sadebního materiálu. Také školkování se provádělo na dvě směny a každoročně nám LZ Kašperské Hory ochotně zapůjčil na krátkou dobu školkovací stroj. Z několika důvodů byla každoročně uskuťečněna neformální soutěž školek. Bylo však přínosem i to, že v této oblasti měl závod několik velice dobrých a důsledných odborníků. Také průběžné a podrobné hodnocení pěstební činnosti mělo kladný vliv, zejména na udržení potřebného nasazení při rozhodujících činnostech. Je nutné si uvědomit ještě jednu skutečnost. Po roce 1979 závod neměl dostatek pracovníků, zejména pro zalesnění a ochranu lesních kultur. Zde i dnes musíme poděkovat všem studentům i učitelům ze škol i mimo okresu Klatovy. A to z Karlových Varů a z Plzně, byla to velká pomoc i pochopení. Po dobu prázdnin několik let pracovalo cca 70 studentů. Při jarním zalesnění nám hodně pomáhali myslivci, požárníci, vojáci, ženy i studenti. Kromě přítomnosti lesníků na těchto brigádách je potřebné vidět také rozsah jejího zajištění.

No a sluší se připomenout také skutečnost, že každoročně každý pracovník závodu vysadil minimálně 200 ks sazenic.

Alespoň ve stručnosti konstatuji, že závod věnoval zvýšenou pozornost ochraně lesa proti hmyzím škůdcům (kůrovec, ploskohřbetka, klikoroh atd.). Také za jeho trvání nedošlo k jejich kalamiťnému rozšíření. Naopak, několik našich těžařů se zúčastnilo prací pro zamezení k jeho rozšiřování na LZ Horní Blatná i Kašperské Hory (na Mokruvce). Kromě uznávání semenných porostů a zakládání semenných porostů založil závod semennou plan-

táž smrku, šumavské provenience v lokalitě Prenet. Z omezení možností ve Zpravodaji není možné uvádět další údaje. Ale rád bych ještě zmínil lesní oblast nad přehradou Nýrsko. Jedná se o pitnou vodu v této přehradě, z toho důvodu měl závod předsevzetí zde trvale zachovat lesní porosty, pokud možno bez nízkého zakmenění. Mám však obavu, že poslední roky tomu tak není, a tím přicházíme minimálně o horizontální srážky.

Ing. Štefan Kubašák

Pracovníci LZ Nýrsko s učni místního lesnického učiliště při vyvěšování orientačních praporů na stromy při leteckém ošetření porostů proti ploskohřbetce

Lesní školka na LZ Nýrsko

Sněhová kalamiťa z 3/1979

Z REGIONU

Severočeský region SVOL se spádovou oblastí pro Ústecký a částečně i Liberecký kraj patří co do počtu členů i výměry lesů k nejmenším regionům. To je dáno tím, že Ústecký kraj je jedním z nejméně lesnatých krajů, navíc s výraznou převahou státních lesů. Region zahrnuje velmi specifickou oblast Krušných hor a Podkrušnohoří. V tomto čísle Zpravodaje se věnujeme právě tomuto území, které se dodnes vzpamatovává z imisní kalamity a devastujícího vlivu oxidu siřičitého. Zároveň sem však už „dorazila“ také kůrovcová kalamita sužující většinu ČR. Ke snížení škod na lesních porostech přispívá výskyt vlků v oblasti.

Stejný region, různý les

Lesy v okolí Krušných hor z hlediska poškození imisemi patřily mezi nejpošizenější na území bývalého Československa. Problémy s následky přetrvávaly

Bezručovo údolí v Chomutově

ještě dlouhé roky po kalamitě. Ze zprávy Výzkumného ústavu lesního hospodářství a myslivosti (VÚLHM) v roce 2015 vyplynulo, že v oblasti je stále překračována pro dřeviny kritická dávka kyselých depozic. Proto ve většině případů nebylo možné počítat přímo s cílovou druhovou skladbou a ke slovu se tak dostaly a stále dostávají v daleko větší míře než jinde přípravné dřeviny.

„Dnes zde převažují porosty náhradních dřevin jako smrk pichlavý, bříza, modřín, olše, borové exoty,“ přibližuje aktuální situaci Ing. Petr Markes, ředitel příspěvkové organizace Městské lesy Chomutov (3 158 ha) a předseda regionální organizace SVOL.

„Tyto porosty jsou postupně přeměňovány na lesy s cílovou druhovou skladbou – vysazuje se smrk ztepilý, buk, javor klen, jedle, jeřáb, bříza pyřitá.“ To podle Petra Markese platí pro Krušné hory a Podkrušnohoří. Před dvěma lety byl v rámci projektu VÚLHM založen semenný sad ekotypu krušnohorského smrku, který byl sbírán v 80. letech minulého století z jedinců, kteří přežili extrémní tlak imisní kalamity.

„Severní Čechy jsou velmi rozmanitým krajem a podmínky se v jeho různých částech někdy dost diametrálně liší. Na části Liberecka a Českolipska je hospodaření odlišné, ostatně rozdíly jsou i v samotných Krušných horách, logicky vyplývající z různé nadmořské výšky.“ Přímo učebnicovým příkladem toho, jak se může situace lišit v jediném regionu, kraji nebo dokonce obec od obce, je napadení stromů v Krušných horách kůrovcem.

Kůrovec problémem jen někde

Na majetku Statutárního města Chomutov byly první kůrovcem napadené stromy zaznamenány koncem srpna 2018, jednalo se z 90 % o napadení lýkožroutem lesklým, 10 % lýkožroutem smrkovým – tento poměr se však záhy obrátil. Zatímco do konce r. 2018 bylo vytěženo 500 m³ napadené hmoty, v roce 2019 bylo vytěže-

no 14 500 m³ kůrovcové hmoty napadené převážně lýkožroutem smrkovým. „V hřebenové části Krušných hor se nacházejí převážně mladé smrkové porosty stáří do šedesáti let a díky příznivějšímu vodnímu režimu je zde napadení kůrovcem zatím minimální, navíc jde spíše o lýkožrouta lesklého. Značné problémy jsou ovšem v nižších polohách, zejména na jižních svazích hor, kde smrk trpí značným nedostatkem vláhy, čímž je primárně oslabený a pro kůrovce je snadným cílem,“ uvádí Petr Markes.

Městské lesy Chomutov čerpaly dotace z nařízení vlády na péstební práce, šetrné technologie v těžbě a asanaci kůrovcové hmoty, a z Programu rozvoje venkova. „Mimořádnou dotaci na zmírnění dopadu kůrovcové kalamity za konec roku 2017 a rok 2018 jsme čerpali rovněž z administrace u nás proběhla bez problémů. Uvítali bychom dotační uzávěrky častější, ideálně po čtvrtletích, aby byla jistější garance proplacení příspěvků nebo bylo včas známo jejich případné krácení,“ doplňuje Petr Markes.

Příspěvky na zmírnění dopadů kůrovcové kalamity jsou pro hospodaření obcí v Severočeském regionu klíčové. Petr Markes vidí nadcházející rok spíše skepticky: „Rok 2020 bude z důvodu pokračování kůrovcové kalamity, špatného zpeněžení dřeva a vůbec jeho prodeje značně složitý. Městské lesy Chomutov budou muset omezit značnou část ostatních činností péstebních z důvodu nedostatku finančních prostředků.“

Aktuálním tématem je novela zákona o myslivosti. Co je podle předsedy regionu potřeba vyřešit především?

„Je třeba především zákonem ošetřit, aby vlastníci majetků menších než 250 ha nebo majetků rozptýlených do více honitů měli možnost zásadně ovlivňovat myslivecké hospodaření a tím snížit škody na majetku a náklady na ochranu kultur a lesa. V současné době toto legislativa neumožňuje a ani v předkládaných návrzích to není řešeno. V současnosti se na majetku města pohybuje smečka asi 7 jedinců vlků. Máme jen pozitivní zkušenosti, došlo ke zkvalitnění populace jelena evropského a radikálnímu snížení škod na lesních porostech, zejména ohryzu a loupání,“ upozorňuje Petr Markes.

Nový video seriál SVOL „Tak se z lesa ozývá“

Sdružení vlastníků obecních a soukromých lesů v ČR na svém YouTube kanálu prezentuje nový video seriál „Tak se z lesa ozývá“. Projekt si prostřednictvím rozhovorů s majiteli lesů klade za cíl seznámit veřejnost s mimořádně náročnou situací, ve které se díky suchu a historicky nejrozsáhlejší kůrovcové kalamitě ocitli.

Naladte si nás na www.youtube.com, do vyhledávače zadejte SVOL.

Smrk – dřevina prokletá? Z tiskové konference SVOL

Budoucnost pěstování smrku byla předmětem tiskové konference SVOL, která se konala v závěru roku 2019 v Praze v sídle Lesní správy Arcibiskupství pražského. Novináře se svým pohledem na problematiku seznámili vedle SVOL také odborníci z akademické a vědecké obce a zástupce dřevozpracujícího průmyslu.

Všichni se shodli na tom, že smrk ztepilý má v obnově lesů po kůrovcové kalamitě ve směsích své místo a situace, kdy je neprávem tabuizován, je z pohledu hospodaření v lesích a využití dřeva nešťastná.

„Smrk má za sebou na našem území dlouhé období spokojené existence. Prakticky po celou tuto dobu ekonomicky držel dřevozpracující průmysl a výnosy z jeho pěstování plnily státní pokladnu,“ uvedl ve svém vystoupení Vilém Podrázský z České zemědělské univerzity, katedry pěstování lesů. „Z botanického hlediska na naše území patří, stejně jako je rozšířen v rámci dalších evropských zemí, a nejsme v situaci, kdy bychom tento fakt mohli opomíjet.“

Nepoužívat smrk ve směsích nedává smysl ani podle Víta Šrámk, ředitele Výzkumného ústavu lesního hospodářství a myslivosti. „Těžiště přirozeného rozšíření smrku ztepilého u nás spadá především do vyšších a horských poloh. Na specifických stanovištích jako jsou rokle, soutěsky nebo podmáčené lokality se však vyskytoval prakticky ve všech vegetačních stupních. Přirozený výskyt je doložen například z Labských pískovců z nadmořské výšky 120 m n. m.“

Šrámek připomněl, že smrk může ve vyšších a horských polohách v budoucnu naplňovat produkční funkci, ve středních polohách může být na vhodných stanovištích využit pro zvýšení biodiverzity a jako produkční kostra porostu. „Smrk je schopný odrůstat na volné ploše a odolávat tlaku zvěře, proto se hodí pro tzv. dvoufázovou obnovu, kdy smrky v roli přípravné dřeviny chrání stínomilné dřeviny (buk, jedle), které v jejich sousedství prospívají. Smrk se navíc velmi dobře vyrovnává se změnou klimatu, má například schopnost odrůstat na volné ploše a není náročný na živiny.“ Zásadní je vyvarovat se rozsáhlých monokultur smrku ve středních i vyšších polohách a rozsáhlých stejnověkých porostů.

SVOL prostřednictvím vystoupení Radomíra Charváta, jednatele společnosti Lesní družstvo Chvojno a člena republiko-

vého výboru upozornil na fakt, že lesníci smrk potřebují, aby měli co sázet. „Školkařské provozy mají napěstovány sazenice smrku, přece ho teď nebudou pálit, když je ostatního sadebního materiálu nedostatek a smrk je žádoucí také jako přípravná dřevina,“ řekl a připojil varování, které média zaujalo: „Bez smrku ve vyšších nadmořských výškách budou povodně v Česku větší než v minulosti. Díky jehličím a hustým větvím smrku zimní srážky odtávají pomaleji. Jestliže na Šumavě, kde pramení Vltava budou kolem listnaté porosty, jak někteří neznámkové vehementně prosazují a zaklínají se přitom zelenými idejemi, bude docházet k rychlému tání a Praha pak bude plavat víc než před pár lety.“

Totální ústup od pěstování smrku v ČR by výrazně zasáhl i dřevozpracující a navazující průmysl. Význam smrkového dřeva je dán jeho absolutním zastoupením u zpracovatelů. Jak řekl Ivan Ševčík, výkonný ředitel Asociace lesnických a dřevozpracujících podniků (ALDP), smrk má ideální potřebné fyzikální vlastnosti a představuje široký sortiment užití ve stavebnictví (ročně se postaví v ČR cca 20 tisíc nových domů, z toho 15 % ze dřeva), nábytkářství, papírenském a textilním průmyslu. „Jeho plná náhrada listnatými dřevinami je nereálná. V ČR je dlouhodobě výroba buničiny orientovaná na smrk a částečně borovici a pilařská výroba téměř výlučně na smrk. Převedení výroby buničiny na buk by vyžadovalo významné investice do technologických zařízení.“ Podle Ševčíka mají sice zpracovatelé nyní příležitost k tvorbě rezerv díky přebytku suroviny na trhu, lze ale očekávat, že snížená nabídka bude mít v budoucnu na tento sektor negativní vliv. Podle SVOL by vlastník lesa v Česku měl mít ze zákona dostatek pravomocí rozhodovat o svém majetku, podobně jako je tomu v lesnických vyspělých zemích na západ od nás. Rozhodně není řešením situace zvyšování sankcí a další zpříšňování již tak přísné a nepřehledné legislativy, ale motivace vlastníků lesů ze strany státu k požadovanému chování. „Vlastník si musí vybrat sám, jaký les chce mít, a pokud stát má jinou představu a požadavky, musí vlastníka lesa finančně motivovat. V zahraničí je nepřipustné, aby stát vlastníkovu lesa například diktoval, jaké dřeviny má ve svém lese pěstovat,“ doplňuje Radomír Charvát.

Jana Divišová
PR manažer

Proč a jak v lese hospodařit

Správná lesnická praxe v péstební a těžební činnosti, příručka pro vlastníky lesů do 50 ha.

Pro vlastníky drobných lesních majetků vydal SVOL za finanční podpory Ministerstva zemědělství v rámci realizace projektu SVOL „Za zdravé a prosperující lesy - osvětová a informační kampaň“ praktickou pomůcku pro hospodaření shrnující zásady správné lesnické praxe. Součástí příručky je také přehled všech aktuálních možností k získání finanční podpory či příspěvků na hospodaření v lesích. Příručka je neprodejná. Příručku si lze vyzvednout v kanceláři SVOL v Pelhřimově nebo u předsedů regionálních organizací – podrobnosti na <https://www.svol.cz/kdo-jsme/regionalni-organizace-svol/>, případně lze zaslat za úhradu poštovního.

Na příručku volně navazuje soubor průběžně doplňovaných videí s názornými ukázkami vybraných činností – více na YouTube kanálu SVOL.

Zájemci o členství ve SVOL jsou vítáni. Pro další informace se obraťte na naši kancelář v Pelhřimově, nebo navštivte webové stránky www.svol.cz.

Vydává: Sdružení vlastníků obecních a soukromých lesů v ČR, K Silu 1980, 393 01 Pelhřimov, IČO 45035652, tel./fax: 565 324 203, e-mail: info@svol.cz, vychází 3x ročně v nákladu 2000 ks. Odpovědný redaktor: Ing. Marie Růžková; za obsah příspěvků ručí autoři. Není-li uvedeno jinak, pocházejí veškeré použité fotografie z archivu SVOL. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod evidenčním číslem MK ČR E 17027. Vytlačeno na papíře certifikovaném PEFC.

